

ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ

Α) ΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΤΕ ΤΑ ΚΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΣ ΤΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΔΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ. ΔΥΟ (2) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΣΣΕΥΟΥΝ:

ακρόπολη, αυτάρκεια, οργανωτική, εξωτερική, γεωγραφική, ύπαιθρος, άστυ

«Η πόλη-κράτος παρουσιάζει τα ακόλουθα συστατικά στοιχεία: Από άποψη **γεωγραφική** (1), διαμορφωνόταν συνήθως σε ένα χώρο, κέντρο άσκησης της εξουσίας, που ονομαζόταν πόλις ή **άστυ** (2) και σε μια ευρύτερη περιοχή γύρω από αυτόν, καλλιεργήσιμη με διάσπαρτους οικισμούς, τις κώμες, που ήταν η **ύπαιθρος** (3) χώρα. Από άποψη **οργανωτική** (4), οι πολίτες συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και έπαιρναν μέρος στη λήψη των αποφάσεων. Ανεξάρτητα από τον τρόπο λειτουργίας του πολιτεύματος, οι πολίτες είχαν τρεις βασικές επιδιώξεις που παράλληλα αποτελούσαν και προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλης-κράτους: την ελευθερία, την αυτονομία και την **αυτάρκεια** (5).»

Β) ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1) α. Ποια ήταν η σημασία του νικηφόρου αποτελέσματος των περσικών πολέμων για την ιστορική πορεία των Ελλήνων;

β. Να εξηγήσετε για ποιον λόγο οι περσικοί πόλεμοι θεωρούνται οι πρώτοι «εθνικοί» πόλεμοι των Ελλήνων.

Το επιτυχές αποτέλεσμα των περσικών πολέμων δεν πρόβαλε μόνο το δυναμισμό που έκρυβε η πόλη-κράτος ως οργανωτικός θεσμός, αλλά κυρίως την ιδέα ότι οι αγώνες αυτοί ήταν κοινό έργο των Ελλήνων. Δεν είχαν συγκρουστεί δύο δυνάμεις διεκδικώντας οι μien ζωτικούς χώρους εξάπλωσης, οι δε την επιβίωσή τους. Είχαν συγκρουστεί στην ουσία δύο διαφορετικοί τρόποι ζωής, δύο συστήματα αξιών, δύο πολιτισμοί. Οι περσικοί πόλεμοι (τα Μηδικά), χωρίς αμφιβολία, συνέβαλαν στη δημιουργία κοινής ιστορικής μνήμης: ήταν οι πρώτοι «εθνικοί» πόλεμοι των Ελλήνων.

2) Να εξηγήσετε γιατί ο θεσμός της πόλης-κράτους αποτέλεσε σημαντική καινοτομία για την εξέλιξη του πολιτισμού.

Η πόλη-κράτος αποτελούσε το βασικό θεσμό πολιτικής οργάνωσης κατά την αρχαιότητα. Μέσα απ' αυτό το θεσμό λειτούργησαν οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί και ασκήθηκε η εξουσία, από τις εκάστοτε ισχυρές κοινωνικές τάξεις. Είναι ευνόητο ότι οι κοινωνικές συγκρούσεις και οι πολιτειακές μεταβολές είχαν διαφορετική εξέλιξη σε κάθε πόλη-κράτος.

3) Τι ακριβώς ήταν ο “Συννοικισμός”.

Η συγκρότηση των πόλεων-κρατών συνδέεται Στον ελλαδικό χώρο ο σχηματισμός πιθανώς να ακολούθησε διαφορετική πορεία: ή ανεξαρτητοποιήθηκαν τμήματα διαφορετικών φύλων και οργανώθηκαν μεταξύ τους ή γειτονικές κοινότητες ενώθηκαν σε ενιαίο χώρο ή, ακόμα, από κώμες (χωριά) αποσπάστηκαν ομάδες και συγκρότησαν δική τους ενιαία διοίκηση. Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις κάνουμε λόγο για συννοικισμό.

4) Ποια ήταν τα κύρια γεγονότα της δεύτερης οργανωμένης εκστρατείας των Περσών κατά των Ελλήνων;

Η δεύτερη συστηματικά οργανωμένη εκστρατεία έγινε υπό την αρχηγία του Ξέρξη με συγκέντρωση πολυπληθών θαλάσσιων και χερσαίων δυνάμεων και στόχευε στην κατάκτηση ολόκληρου του ελλαδικού χώρου. Οι ελληνικές πόλεις μπροστά στον περσικό κίνδυνο συγκάλεσαν συνέδριο στην Κόρινθο (481 π.Χ.), όπου αποφάσισαν τη συγκρότηση αμυντικής συμμαχίας κατά των Περσών. Μέσα από μια σειρά συγκρούσεων –Θερμοπύλες (Λεωνίδας), Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα (Θεμιστοκλής), Πλαταιές (Πανσανίας), Μυκάλη– οι Έλληνες αντιμετώπισαν τους Πέρσες και τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν με τα υπολείμματα του στρατού τους τον ελλαδικό χώρο (480-479 π.Χ.)¹¹.

5) Πώς αντιμετώπισαν οι Έλληνες τη δεύτερη συστηματικά οργανωμένη εκστρατεία των Περσών εναντίον τους τον 5ο αι. π.Χ.;

Οι ελληνικές πόλεις μπροστά στον περσικό κίνδυνο συγκάλεσαν συνέδριο στην Κόρινθο (481 π.Χ.), όπου αποφάσισαν τη συγκρότηση αμυντικής συμμαχίας κατά των Περσών. Μέσα από μια σειρά συγκρούσεων – Θερμοπύλες (Λεωνίδας), Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα (Θεμιστοκλής), Πλαταιές (Πανσανίας), Μυκάλη– οι Έλληνες αντιμετώπισαν τους Πέρσες και τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν με τα υπολείμματα του στρατού τους τον ελλαδικό χώρο (480-479 π.Χ.)¹¹.

Γ) ΣΩΣΤΟ Ή ΛΑΘΟΣ

- 1) Η αρχαϊκή εποχή ακολουθεί χρονικά την κλασική. **Λ**
- 2) Στις αρχαίες πόλεις-κράτη το άστυ και η ύπαιθρος χώρα περιβάλλονταν από τείχη. **Σ**
- 3) Η αυτονομία της πόλης-κράτους σχετιζόταν με την παραγωγή αγαθών για την κάλυψη των αναγκών των πολιτών της. **Σ**
- 4) Ο ιστορικός βίος του θεσμού της πόλης-κράτους ξεκίνησε με την εγκαθίδρυση δημοκρατικών πολιτευμάτων. **Λ**
- 5) Η ίδρυση αποικιών την αρχαϊκή εποχή (8ος-6ος αι. π. Κ .Ε) ήταν επιχείρηση οργανωμένη εξολοκλήρου από τη μητέρα-πόλη (μητρόπολη). **Σ**
- 6) Ο δεύτερος ελληνικός αποικισμός κατευθύνθηκε κυρίως προς τον Εύξεινο Πόντο και την Κύπρο. **Λ**
- 7) Κατά την αρχαϊκή εποχή, οι πολίτες δεν συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και δεν έπαιρναν μέρος στη λήψη των αποφάσεων. **Λ**
- 8) Η Αθήνα κατά την αρχαϊκή εποχή ξεπέρασε την οικονομική κρίση με κατακτητικούς πολέμους. **Λ**
- 9) Κατά την αρχαϊκή εποχή η «στενοχωρία» προέκυψε από την αύξηση του πληθυσμού και τις περιορισμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις. **Σ**
- 10) Οι «εσθλοί» αντλούσαν τη δύναμή τους από την καταγωγή και την κατοχή γης. **Σ**
- 11) Το σημαντικότερο επίτευγμα της αρχαϊκής εποχής στον τομέα του πολιτισμού ήταν οι θολωτοί τάφοι. **Λ**
- 12) Το χαλκιδικό αλφάβητο έγινε το πρότυπο διαμόρφωσης του λατινικού. **Σ**
- 13) Ένα από τα αίτια που συνέβαλαν στην ίδρυση αποικιών κατά την αρχαϊκή εποχή ήταν και η έλλειψη πρώτων υλών, ιδιαίτερα μετάλλων. **Σ**
- 14) Στην αρχαία Ελλάδα, ταυτόχρονα με τις πόλεις-κράτη, υπήρχαν και φυλετικά κράτη. **Σ**
- 15) Η Αθήνα ξεπέρασε την οικονομική κρίση των ομηρικών χρόνων με την ίδρυση αποικιών. **Λ**
- 16) Κατά τον πρώτο ελληνικό αποικισμό τα ελληνικά φύλα κατευθύνθηκαν στον Εύξεινο Πόντο. **Σ**
- 17) Τα πρώτα στάδια της ιστορικής πορείας των πόλεων-κρατών ήταν συνδεδεμένα με την ανάπτυξη της δουλείας. **Λ**
- 18) Ο δεύτερος ελληνικός αποικισμός (8ος-6ος αι. π.Χ.) μοιάζει ως διαδικασία με την εξάπλωση των ελληνικών φύλων στα μικρασιατικά παράλια (πρώτος ελληνικός αποικισμός, 11ος-9ος αι. π.Χ.). **Λ**
- 19) Στο ολιγαρχικό (ή τιμοκρατικό) πολίτευμα κριτήριο της διάκρισης των πολιτών ήταν η καταγωγή και η κατοχή γης. **Λ**
- 20) Μετά την πτώση των τυραννικών καθεστώτων, περίπου στα τέλη του 6ου αιώνα π.Χ., στις περισσότερες ελληνικές πόλεις-κράτη επιβλήθηκαν εκ νέου ολιγαρχικά καθεστώτα. **Σ**
- 21) Στην τυραννίδα κυρίαρχο πολιτειακό όργανο αναδεικνύεται η εκκλησία του δήμου. **Λ**
- 22) Οι τύραννοι ήταν συνήθως ευγενείς που αναρριχήθηκαν στην εξουσία χάρη στην υποστήριξη των κατώτερων κοινωνικών ομάδων. **Σ**
- 23) Ορισμένοι από τους τυράννους της αρχαϊκής εποχής αναδείχθηκαν σε καλούς ηγέτες που φρόντισαν για την ανάπτυξη της πόλης τους. **Σ**
- 24) Η φιλοσοφία γεννήθηκε κατά την αρχαϊκή εποχή. **Λ**

26) Οι πρώτες πνευματικές και καλλιτεχνικές ανησυχίες κατά την αρχαϊκή περίοδο εμφανίζονται κυρίως στην Ιωνία. **Σ**

27) Οι Δελφοί, η Ολυμπία και η Δήλος κατά την αρχαϊκή εποχή εξελίσσονται σε πανελλήνια ιερά. **Σ**

28) Οι Πέρσες δεν υποδούλισαν τον ανταγωνισμό των ελληνικών πόλεων-κρατών με την παροχή χρημάτων ούτε προσπαθούσαν να τους διχάσουν. **Λ**

Δ) ΚΥΚΛΩΣΤΕ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

1) αρχαϊκή εποχή	1600-1100, 1100-750, 750-480 , 509-490
2) ομηρική εποχή	1600-1100, 1100-750 , 750-480, 509-490
3) ύστερη εποχή του χαλκού (μυκηναϊκή)	1600-1100 , 1100-750, 750-480, 509-490

Ε) ΝΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΤΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΣΤΗ ΣΩΣΤΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ, ΑΡΧΙΖΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΗ:

- 1) α. Ελληνιστικοί χρόνοι
β. Ύστερη εποχή του χαλκού
γ. εποχή του Αυγούστου
δ. Αρχαϊκή εποχή
ε. Ομηρική εποχή
β, ε, δ, α, γ

- 2) α. συνέδριο της Κορίνθου (αμυντικής συμμαχίας κατά των Περσών)
β. μάχη της Ιμέρας
γ. ναυμαχία Σαλαμίνας
δ. Περσικοί πόλεμοι
α, δ, γ, β

- 3) α. δεύτερος ελληνικός αποικισμός
β) εμφάνιση της οπλιτικής φάλαγγας
γ) μάχη Μαραθώνα
δ) ιωνική επανάσταση
α, δ, γ, β

Z) ΚΥΚΛΩΣΤΕ ΤΟ ΣΩΣΤΟ

1) Στην κρίση της αριστοκρατικής δομής στην αρχαϊκή εποχή συνέβαλαν:

- α. η απουσία εργασιακής ειδίκευσης και η “στενοχωρία”
- β. η ενίσχυση της βασιλικής εξουσίας και η βουλή των γερόντων
- γ. η αύξηση του πληθυσμού και ο 1ος αποικισμός
- δ. η ανάπτυξη του εμπορίου και της βιοτεχνίας και η εφεύρεση του νομίσματος**

2) Μετά τη βασιλεία ακολουθεί στον ελληνικό χώρο η:

- α. δημοκρατία
- β. τυραννία
- γ. ολιγαρχία
- δ. αριστοκρατία**

3) Η δημοκρατία ακολούθησε τη(ν):

- α. τυραννίδα**
- β. αριστοκρατία
- γ. ολιγαρχία
- δ. βασιλεία

4) Στο τιμοκρατικό ή ολιγαρχικό πολίτευμα κριτήριο διάκρισης των πολιτών ήταν:

- α. το εισόδημα**
- β. η καταγωγή και η κατοχή γης
- γ. οι συγγενικοί δεσμοί
- δ. η στρατιωτική ικανότητα

5) Ένα πολιτιστικό επίτευγμα της αρχαϊκής εποχής ήταν:

- α. οι θολωτοί τάφοι
- β. η επική ποίηση
- γ. η κεραμική τέχνη με τον μελανόμορφο και ερυθρόμορφο ρυθμό**
- δ. η τραγωδία

6) Η εξέγερση των Ελλήνων της Ιωνίας πραγματοποιήθηκε γιατί:

- α. ήταν υποτελείς στην περσική αυτοκρατορία**
- β. είχαν τυραννικά καθεστώτα
- γ. διεκδικούσαν την κωδικοποίηση του άγραφου, εθιμικού δικαίου
- δ. η γη είχε συγκεντρωθεί σε λίγους

Η) ΕΞΗΓΕΙΣΤΕ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΟΡΟΥΣ ΣΥΝΤΟΜΑ

χαλκιδικό αλφάβητο, πλήθος, στενοχωρία, ισηγορία, ισονομία, νομοθέτες ή αισυμνήτες, τυραννίδα, εκκλησία του δήμου (δημοκρατικό πολίτευμα), οπλιτική φάλαγγα, Πεισίστρατος των Αθηνών, Λυκούργος της Σπάρτης, Σόλων ο Αθηναίος, Ζάλευκος των αποικιών της Δύσης, Δράκων των Αθηνών Δράκων, Κλεισθένης ο Αθηναίος

Το χαλκιδικό αλφάβητο, μια μορφή του ελληνικού αλφαβήτου, διαδόθηκε από τους Χαλκιδείς αποίκους στους ιταλικούς λαούς και έγινε στη συνέχεια το πρότυπο διαμόρφωσης του λατινικού.

Πλήθος είναι ο μεγάλος αριθμός μικρών ή μεσαίων καλλιεργητών ή και ακτημόνων. Αυτοί ήταν γνωστοί με τα ονόματα πλήθος, όχλος, κακοί κ.ά. Πολλοί απ' αυτούς στη συνέχεια ασχολήθηκαν με τη βιοτεχνία, το εμπόριο, τη ναυτιλία και πλούτισαν. Δεν εξισώθηκαν όμως εξ αρχής πολιτικά με τους ευγενείς.

Η στενοχωρία, όπως αναφέρεται από τους αρχαίους συγγραφείς, δηλαδή το πρόβλημα που προέκυψε από την αύξηση του πληθυσμού και τις περιορισμένες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης.

Ισηγορία Σε κάθε πολίτη δινόταν η δυνατότητα να παίρνει το λόγο, να διατυπώνει ελεύθερα την άποψή του (ισηγορία).

Ισονομία Σε κάθε πολίτη δινόταν η δυνατότητα να συμμετέχει στη διαμόρφωση και στην ψήφιση των νόμων (ισονομία).

Νομοθέτες ή Αισυμνήτες, Η καταγραφή των νόμων ανατέθηκε σε πρόσωπα κοινής αποδοχής, προερχόμενα κυρίως από την τάξη των ευγενών. Πρόκειται για τους γνωστούς νομοθέτες ή αισυμνήτες, όπως ο Ζάλευκος και ο Χαρώνδας στις αποικίες της Δύσης, ο Πιττακός στη Μυτιλήνη, ο Λυκούργος στη Σπάρτη, ο Δράκων και ο Σόλων στην Αθήνα.

Τυραννίδα, Η προσωπική εξουσία που επέβαλλαν ονομαζόταν τυραννίδα. Η λέξη «τύραννος» ήταν μάλλον λυδικής προέλευσης.

Εκκλησία του δήμου (δημοκρατικό πολίτευμα), Στο δημοκρατικό πολίτευμα κυρίαρχο πολιτειακό όργανο αναδεικνύεται η εκκλησία του δήμου, δηλαδή η συνέλευση όλων των ενήλικων κατοίκων που είχαν πολιτικά δικαιώματα.

Οπλιτική Φάλαγγα, η οπλιτική φάλαγγα. Ήταν ένα καινούργιο στρατιωτικό σώμα, στο οποίο ανήκαν όσοι από τους πολίτες απέκτησαν την ιδιότητα του πολεμιστή και είχαν την οικονομική ευχέρεια να εξοπλίζονται με δικά τους έξοδα. Η φάλαγγα των οπλιτών οδήγησε στην ανάπτυξη της ιδέας της ισότητας ακόμη και ως προς την άσκηση της εξουσίας.

Πεισίστρατος των Αθηνών, Επιβολή τυραννικού καθεστώτος στην Αθήνα από Πεισίστρατο.

Λυκούργος της Σπάρτης, νομοθέτης στη Σπάρτη.

Σόλων ο Αθηναίος, νομοθέτης στην Αθήνα.

Ζάλευκος των αποικιών της Δύσης, νομοθέτης.

Δράκων των Αθηνών, νομοθέτης στην Αθήνα.

Κλεισθένης ο Αθηναίος, μεταρρυθμιστικές νομοθετικές προσπάθειες (μεταρρύθμιση του Κλεισθένη).

Θ) ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ:

1) Ποια ήταν τα αίτια που συνέβαλαν στην ίδρυση των αποικιών κατά τον δεύτερο ελληνικό αποικισμό (8ος-6ος αι. π. Κ.Ε.);

Η οικονομικοκοινωνική κρίση που προέκυψε στα τέλη της ομηρικής εποχής αντιμετωπίστηκε από τα μέσα του 8ου αι. π.Χ. στο πλαίσιο των οργανωμένων πόλεων-κρατών και με την ίδρυση αποικιών (δεύτερος ελληνικός αποικισμός).

Ι) ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΤΕ:

1. 1) Πανσανίας	α. μάχη του Μαραθώνα
2) Θεμιστοκλής	β. μάχη των Θερμοπυλών
3) Μιλτιάδης	γ. ναυμαχία της Σαλαμίνας
4) Λεωνίδας	δ. μάχη των Πλαταιών

1 – δ, 2 – γ, 3 - α, 4 - β

Κ) ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΑΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΛΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΟΥ ΣΑΣ ΔΙΝΕΤΑΙ (ΠΗΓΗ) ΠΑΡΑΚΑΤΩ, ΜΕ ΔΙΚΑ ΣΑΣ ΛΟΓΙΑ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΤΕ:

α) στα αποτελέσματα των Περσικών πολέμων ως προς την αντίληψη των Ελλήνων για το ποιοι ήταν οι Πέρσες.

ΠΗΓΗ:

Η αφήγηση του Ηρόδοτου, που αναφέρεται στην απάντηση των Αθηναίων προς τους απεσταλμένους της Σπάρτης, είναι αποκαλυπτική:

«Είναι ανθρώπινο οι Λακεδαιμόνιοι να φοβήθηκαν μήπως συμβιβαστούμε με το βάρβαρο. Αλλά είναι άσχημο να έρχεστε εδώ με φόβο για το φρόνημα των Αθηναίων, αφού ξέρετε ότι ούτε χρυσάφι υπάρχει πουθενά στη γη τόσο πολύ, ούτε τόπος ανώτερος από το δικό μας σε κάλλος και αρετή, ώστε να τα δεχτούμε και να θελήσουμε, μηδίζοντας, να υποδουλώσουμε την Ελλάδα. Ακόμα κι αν το θέλαμε, υπάρχουν πολλά και σπουδαία που θα μας εμπόδιζαν να το κάνουμε. Πρώτο και κυριότερο τα αγάλματα και οι ναοί των θεών μας που έχουν καεί και γκρεμιστεί και μας καλούν να τιμωρήσουμε όσο μπορούμε τον αίτιο παρά να συμβιβαστούμε μαζί του. Αλλά υπάρχει και το ελληνικό έθνος από το ίδιο αίμα και με την ίδια γλώσσα μ' εμάς, με το οποίο έχουμε κοινά ιερά των θεών και κοινές θυσίες και ήθη κοινά και δεν θα ήταν σωστό οι Αθηναίοι να γίνουν προδότες. Μάθετε, λοιπόν, τα εξής, αν δεν ξέρατε πριν, ότι έστω και ένας μόνο Αθηναίος αν μείνει, ποτέ δεν θα συμβιβαστεί με τον Ξέρξη».

Ηρόδοτος Η, 144 μετ. Αγγ. Βλάχου

Οι πέρσες δεν έχουν ούτε χρυσάφι τόσο πολύ, ούτε είναι τόπος ανώτερος από την Αθήνα σε κάλλος και αρετή. Οι θεοί των Αθηναίων ζητούν την τιμωρία των Περσών για τον βανδαλισμό των ναών τους. Επίσης, το ελληνικό έθνος από το ίδιο αίμα και με την ίδια γλώσσα μ' εμάς, με το οποίο έχουμε κοινά ιερά των θεών και κοινές θυσίες και ήθη κοινά κάτι που προφανώς στερούνται οι Πέρσες.